

ἐν τῷ πρώτῳ στίχῳ πρὸ τῆς λέξεως «*Δρόσον*» ἐξέπεσαν ἡ αὐτὴ «*Δρόσος*», ἐν τῷ πέμπτῳ δὲ ἀντὶ τοῦ «*ἀπάρτι*» ὁ χαρακτῆρ, παραλιπὼν τὰ γράμματα ΠΑ, ἔγραψε τὸ ἄλλως συνηθέστερον «*ἄρτι*». Καὶ αὗται μὲν αἱ δύο μεταβολαὶ καὶ ἀπλαῖ εἶναι καὶ μικραὶ ὅσον δ' εἰς τὸν τέταρτον στίχον, καίπερ πολλὰ φροντίσας δὲν κατώρθωσα μέχρι τοῦ νῦν νὰ ἀνακαλύψω τὸ σφάλμα καὶ νὰ ἐπανορθώσω αὐτό· ἡ μὲν ἔννοια εἶναι ὅτι «ὁ Δρόσος οὐκ ἔφυγε τὸ δόγμα, τὸν νόμον τὸν ἐπιβεβλημένον εἰς τοὺς βίους τῶν ἀνθρώπων» (ἐὰν οὕτως ἐρμηνευθῇ ἡ λ. «*μίτιος*»), πῶς δὲ ὁ ποιητὴς ἐξήνεγκεν αὐτὴν ἴσως θὰ εὔρη ἄλλος τις εὐτυχέστερος ἐμοῦ.

Ἐβδομον ἐπιγράμμα εἶναι ὅπερ πρὸ μηνῶν ἑπτὰ ἀνακαλυφθὲν κατὰ τὴν ἀπό τινος χρόνου ἐπαναληφθεῖσαν κατασκαφῇ τοῦ ἀνατολικοῦ περιβάλλου τοῦ πρὸς νότον τῆς «*Καλαμαριάς*» κατεχώρισεν ἐν τῇ *Ἑστία* τῆς 24ης Μαρτίου 1891 (ἀρ. 12) φιλόμαχος πολίτης, ὁ Σ. Α. Ἀστεριάδης καὶ ἐκ τῆς *Ἑστίας* ἐπανελάθεν ἡ ἔφημερίς «*Berliner philologische Wochenschrift*» τῆς 20 Ἰουνίου (ἀρ. 25). Ἡ ἀνάγνωσις καὶ ἔκδοσις ἐγένετο ἀκριδῆς πλην ὅτι ἐν τῷ ὀγδόῳ στίχῳ οὐχὶ δύο γραμμάτων ἀλλ' ἐνὸς ἔγνη φαίνονται πρὸ τοῦ EN, ἦτο δὲ τοῦτο E· ἐν τῷ αὐτῷ στίχῳ ἡ τοῦ Βερολίνου ἔφημερίς παρέλιπε μετὰ τὸ ΔΕ τὰ γράμματα KE (=καί)· ἐκ τῆς παραδρομῆς δὲ ταύτης ἀπατηθεὶς καὶ ἐγώ, ἀπὼν τῆς Θεσσαλονίκης, εἴκασα περὶ τοῦ στίχου ἄλλοτε εἰκασίας πάντῃ ἄλλοτρίως· τέλος, ἐν τῷ ἐνάτῳ στίχῳ τὸ τρίτον γράμμα δὲν εἶναι τὸ ἀπατηλὸν W, ὅπως ἐν τῇ *Ἑστία* καὶ ἐν τῷ Γερμανικῷ περιοδικῷ φέρεται, ἀλλὰ N. Ταῦτα προοιμιασάμενος μεταγράφω τὸ ἐπιγράμμα ὧδε :

τὸν μὲ καταφθίμενον παναώρια τῆδε Κούαρτος
θάρσεν ἔσω γαίης ὠρυγίων λαγόνων
Ἐπίγονον· τεύξεν δὲ καὶ ἔσσυ(μέν)οισι νοῆσα(;)·
(στ)ήλην οἰχομένου καὶ χάριν ἰστατίην

Καὶ ταῦτα μὲν, ἅτινα οἱ ἀναγνώσται τῆς *Ἑστίας* δύνανται νὰ παραβάλωσι πρὸς τὸ ἐπὶ τοῦ λίθου κείμενον τὸ κεφαλαίως γράμμασιν ἐκδοθὲν ἐν τῇ *Ἑστία* τῆς 24 Μαρτίου, οὐδεμίαν δέονται ἐρμηνείαν σαφέστατα ὄντα, πλην τοῦ «*ἐσσυμένοις*» (= ἀσπεύδουσιν, ἐπιθυμοῦσι, προθυμουμένοις) ἀνθ' οὗ ἴσως θὰ εἰκάσῃ τις «*ἐσσυμένοις*». Ὅσον δὲ εἰς τὰς λέξεις καθ' ἑαυτάς, τὸ ἐπίρρημα «*παναώρια*» πρῶτον νῦν γινώσκεται ἐκ τοῦ ἐπιγράμματος, οὗ ὁ ποιητὴς ἐν νῶ εἶχε τὸ καθ' Ὀμηρον ἐν Ἰλιάδι Ω 540 ὑπὸ τοῦ Ἀχιλλέως περὶ Πηλέως λεγόμενον:

ἀλλ' ἕνα παῖδα τέκεν Παναώριον.

ὅπερ ὁ ἀρχαῖος Σχολιαστὴς ἐξηγεῖται «*παντελῶς ἄωρον ἀποθανούμενον*». ὅπως ὁ ποιητὴς τοῦ ἐπιγράμματος τοῦ Boeckh ἀρ. 1988b ἐν στίχῳ 11:

εἰδότες ἀνθρώπων γενεὴ ταχέως ὅτι λήγει
ἐνεθυμείτο τὸ Ὀμηρικὸν Ἰλ. Ζ 149 :

ἀνδρῶν γενεὴ ἡ μὲν φύει ἡ δ' ἀπολήγει.

Ὅσον εἰς τὴν λ. «*λαγόνων*», τὴν σημαίνουσαν «*γῆς σχίσμα*», ἐπὶ τάφου κεῖται καὶ ἐν ἀδεσπότη τοῦ Ἀνθολογίου ἐπιγράμματι 748 : «*τύμβος—λαγόνεσσιν Σεδήραν ἔχων*».

Ὅγδοον καὶ ἕνατον ἐπιγράμμα Θεσσαλονίκης

μετρικὸν εἶνε ἀνέκδοτα ἐν τῇ συλλογῇ μου ὑπ' ἀρ. 20 καὶ 32. Ἄλλὰ περὶ τούτων ἄλλοτε.

Ἐν Θεσσαλονίκῃ, τῇ 5 Ὀκτωβρίου 1891.

ΠΕΤΡΟΣ Κ. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

ΕΞ ΑΝΑΓΝΩΣΕΩΝ

ΤΕΧΝΗΤΗ ΒΡΟΧΗ

Εἶνε δυνατόν νὰ προκαλέσῃ ὁ ἄνθρωπος βροχὴν κατὰ βούλησιν; Τὸ πρόβλημα τοῦτο ἀπασχολεῖ ἀπὸ τινοῦ ζωηρῶς τοὺς Ἀμερικανούς. Παρατηρήθη ὅτι τὰς μεγάλας μάχας ἐπακολουθεῖ συνήθως μεταβολὴ τοῦ καιροῦ, συσσωρευεῖς νεφῶν ἐν τῇ ἀτμοσφαιρᾷ καὶ αἰφνίδιοι καταγίγδες, τὰς ὁποίας οὐδὲν σημεῖον

Ὁ στρατηγὸς Δύρενφορδ

προαναγγέλλει τὴν προτεραιάν. Καὶ ἐκ τούτου ἐγεννήθη ἡ εἰκασία ὅτι ἡ μεταβολὴ ἦτο ἀποτέλεσμα τοῦ ἀντικτύπου τῶν κανονοβολισμῶν καὶ τῶν ἄλλων κρότων τῆς μάχης καὶ ὅτι ἐπομένως ἠδύνατο νὰ χρησιμοποιηθῇ τὸ μέσον τοῦτο πρὸς παραγωγὴν βροχῆς ἐν καιρῷ ξηρασίας.

Μέχρι τοῦδε ὅμως αἱ γνώμαι αὗται ἦσαν ἀπλᾶ ἀερολογήματα — χωρὶς λογοπαίγνιον — βασιζόμενα ἐπὶ παρατηρήσεων ἀβεβαίων. Ἀλλὰ τὰ κατ' αὐτὰς γινόμενα ἐν ταῖς Ἠνωμέναις Πολιτείαις πειράματα, ἐὰν δὲν λύσωσι τὸ ζήτημα, τοῦλάχιστον εἰσάγουσιν αὐτὸ εἰς τὴν ὁδὸν τῆς ἐπιστημονικῆς μελέτης.

Τὰ πειράματα ταῦτα γίνονται δαπάναις τοῦ δημοσίου, ψηφισθείσης σπουδαίας πιστώσεως πρὸς τὸν σκοπὸν τούτον. Ἡ διεύθυνσις ἔχει ἀνατεθῆ εἰς τὸν στρατηγὸν Δύρενφορδ, ὅστις ἐπεδόθη εἰς τὸ ἔργον μετ' ἐκτάκτου ζήλου καὶ ἔχει μεγάλην πεποιθήσιν εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τῶν πειραμάτων. Καὶ πολλοὶ δὲ ἐκ τῶν Ἀμερικανῶν βιομηχάνων συμμερίζονται τὴν πεποίθησιν ταύτην, στηριζόμενοι ἐπὶ παρατηρήσεων, γενομένων κατὰ τὴν κατασκευὴν τῆς διατεμνοῦσας τὰς Ἠνωμένας Πολιτείας σιδηροδρομικῆς

γραμμής μέχρι του Ειρηνικού Ωκεανού, και αἱ ὀποῖαι δὲν στεροῦνται ὁμολογουμένης σπουδαιότητος.

Μεταξὺ τῶν ἄλλων ἐργασιῶν, ἃς ἀπῆρτησεν ἡ κατασκευὴ τῆς γραμμῆς ταύτης, ἐδέχθη νὰ ἀναντιπαύτως μεγάλοι γρανιτικοὶ βράχοι διὰ δυναμίτιδος. Τὸ μέρος εἰς ὃ ἐγένοντο αἱ ἐργασίαι αὐταὶ ἦτο γνωστόν ἐπὶ ἄκρᾳ καὶ ἀθεραπέυτῳ ξηρασίᾳ. Ἐν τούτοις ὀλίγον καιρὸν μετὰ τὴν ἔναρξιν τῶν ὑπονόμεων καὶ τῶν ἐκρήξεων ἤρχισαν βροχαὶ ἄφθονοι. αἵτινες ἐπανελαμβάνοντο ἐφ' ὅσον ἐξηκολούθουν αἱ διατρητικαὶ ἐργασίαι, ἔπαυσαν δὲ ἅμα ἔπαυσαν αἱ ἐκρήξεις. Ἡ ἐπίδρασις λοιπὸν τούτων εἰς τὴν παραγωγὴν τῆς βροχῆς ἐφάνη ἀναντίρρητος τοῦλάχιστον εἰς τὴν περίπτωσιν ἐκείνην.

Ὁ στρατηγὸς Δύρενφορντ ἐξέλεξε διὰ τὰ πειράματά του τὸ ξηρότερον διαμέρισμα, τὸ ὁποῖον ἠδυνήθη νὰ εὕρη, μακρὰν πάσης καλλιεργείας καὶ διαμονῆς ἀνθρώπων, μακρὰν παντὸς δάσους, ὁρέων ἢ ὑδάτων καὶ ἐν γένει πάσης γειτνιασῆς δυναμένης νὰ καταστήσῃ ἀμφίβολα τὰ ἐξαχόμενα τῶν πειραμάτων του. Εἰς τὸ προσωπικόν του παρέλαθεν ἕνα μετεωρολόγον, ἕνα χημικόν, ἕνα ἠλεκτρολόγον καὶ δύο ἀεροναύτας, οἵτινες θὰ ἐξετάζωσι λεπτομερῶς τὰ διάφορα στρώματα τῆς ἀτμοσφαιράς κατὰ τὰς διαφόρους φάσεις ἐκάστου τῶν γενησομένων πειραμάτων. Δὲν θὰ περιορισθῶσι δὲ τὰ πειράματα μόνον εἰς κανονοβολισμοὺς ῥιπτομένους ἀπὸ τοῦ ἐδάφους· ἀλλὰ καὶ χάρτινοι ἀετοί, μεγέθους δέκα ἕως δώδεκα ποδῶν, θὰ ἀνυψοῦνται εἰς ὠρισμένα ὕψη, φέροντες φυσίγγια δυναμίτιδος καὶ νιτρογλυκερίνης, συγκοινωνοῦντα μὲ ἠλεκτρικὰς συστοιχίας διὰ χαλκίνου σύρματος, ἵνα γίνεταί ἡ ἔκρηξις εἰς οἰονδήποτε ὕψος θέλει ὁ διευθύνων τὰ πειράματα. Πρὸς τοῦτο θὰ μεταχειρισθῶσι καὶ ἀερόστατα διαμέτρου ἀπὸ δέκα ἕως τριάκοντα ποδῶν, πεπληρωμένα ὡς συνήθως δι' ὄξυγόνου, ἀλλὰ συνδεδεμένα μὲ κύστεις πεπληρωμένας ἐξ ὑδρογόνου. Δι' ἠλεκτρικοῦ δὲ σύρματος θὰ φέρωσιν εἰς συγκοινωνίαν τὰ δύο ἄκρα καὶ θὰ παράγεται ἡ ἔκρηξις, τὴν ὁποίαν παράγουσι τὰ δύο ταῦτα ἀερία ἐνούμενα.

Ὁ στρατηγὸς Δύρενφορντ φαίνεται ὅτι ἐλπίζει ἰδίως εἰς τὰ ἀποτελέσματα τοῦ τελευταίου τούτου ἐκρηκτικοῦ μέσου, ἐξ ὃῦ ἀναμένει δονήσεις βιαιότερας καὶ ἡμικυκλικοῦς ἀντικτύπου μᾶλλον παρατεταμένου ἢ ἐκ τῶν ἐκρήξεων τῆς πυρίτιδος καὶ τῆς δυναμίτιδος.

Οἱ ἀετοὶ ἄλλως τε καὶ τὰ ἀερόστατα δὲν θὰ ὑψοῦνται μονομερῶς, ἀλλὰ πολλὰ ὁμοῦ καὶ εἰς τρόπον ὥστε νὰ ἐνεργῶσιν ἐπὶ εὐρείας ἐκτάσεως κατὰ πλάτος καὶ εἰς διάφορα ἀτμοσφαιρικὰ στρώματα. Ὁ σκοπὸς τοῦ Δύρενφορντ εἶνε νὰ ὑψώσῃ κλιμακῶδον τοιαῦτα ἐκρηκτικὰ μηχανήματα ἐν τῇ ἀτμοσφαιρᾷ μέχρις ὕψους 7.000 περίπου ποδῶν. Διὰ τοῦ τρόπου δὲ τούτου ἐλπίζει ἐπὶ πλέον νὰ ἐξακριδῶσῃ ἐν βροχῇ παραγομένην εἰς ὕψος τρισχιλίων ποδῶν παραδείγματος, χάριν πίπτει μέχρι τοῦ ἐδάφους καὶ δὲν διακόπτεται καθ' ἑδδὸν ὑπὸ τῆς ξηρότητος τῶν κατωτέρων στρωμάτων.

Τὸ πρόγραμμα εἶνε ἐντελῶς πρακτικόν καὶ περιλαμβάνει, ὡς βλέπετε, ὅλας τὰς λεπτομερεῖας τοῦ ζητήματος. Ἴνα αἱ παρακηρήσεις ὡσιν ἀκριβεῖς καὶ

πλήρεις, θὰ γείνωσι τέσσαρες σειραὶ πειραμάτων, ὧν ἕκαστον θὰ διαρκέσῃ ἐπὶ τρεῖς συνεχεῖς ἡμέρας.

Τὸ ὑλικὸν ὅπερ παρέλαθον μεθ' ἑαυτῶν οἱ πειραματισταὶ σύγκειται ἐξ ἑκατὸν ἀεροστάτων, πολλῶν ἑκατοντάδων χαρτινῶν ἀετῶν καὶ πολλῶν χιλιόμετρων χαλκίνου σύρματος, χωρὶς νὰ παριθμῶσται τὴν προμήθειαν τῶν χημικῶν προϊόντων καὶ τὰς ἀναγκαίας πρὸς παραγωγὴν τῶν ἀερίων καὶ τοῦ ἠλεκτρισμοῦ συσκευῶν.

Τὰ πειράματα ἤρχισαν ἤδη ἐν Τεξᾷ καὶ ἠγγέλθη μάλιστα ὅτι ἐστέφθησαν ὑπὸ ἐπιτυχίας. Ἐν τῶν ἐπιτυχῶν προστίθεται μία εἰς σπουδαία ἀνακάλυψις εἰς τὰ ἐπιστημονικὰ κατορθώματα τοῦ αἰῶνος. Ὁ ἄνθρωπος θὰ καταγάγῃ νέαν νίκην κατὰ τῆς φύσεως καὶ θὰ δύναται κατὰ βούλησιν νὰ προκαλῆ εὐεργετικὰς βροχάς, ἀναλόγως τῶν ἀναγκῶν τῆς γεωργίας. Ἐνῶ δὲ μέχρι τοῦδε οἱ γεωργοὶ κατέφευγον εἰς λιτανείας καὶ δεήσεις διὰ νὰ συγκινήσωσι τὸν οὐρανὸν ἐν κριστῇ ἀνομβρίας, εἰς τὸ μέλλον θὰ τὸν ἀπειλῶσι διὰ τηλεβόλων καὶ δυναμίτιδος! Οὕτω δὲ θὰ λυθῇ καὶ τὸ αἰώνιον ζήτημα τοῦ κατὰ βροχῆς τῶν ὁδῶν Ἀθηνῶν, ἀναιτιμιμένης τῆς ὑπηρεσίας ταύτης εἰς τὸ... πυροβολικόν.

Μένει τώρα ν' ἀνακαλυφθῇ καὶ τὸ ἀντίθετον μέρος τοῦ ζητήματος, τοῦτέστι νὰ δυνάμεθα νὰ διασκεδάζωμεν τὰ νέφη, ἵνα ἀναφάνεται ὁ ἥλιος, ὅσκις ἐπιθυμῆσωμεν αἰθρίαν. Διότι ἡ παραγωγὴ τῆς βροχῆς εἶνε τὸ ἥμισυ μόνον τοῦ προβλήματος· εἶνε ἐπίσης ἀνάγκη νὰ κάμνωμεν καλοκαιρίαν. Κ.

ΣΟΝΕΤΤΑ

1

Ἢ ξενιτεία κ' ὁ χωρισμὸς, — παλιοῦ μου πόνοι,
Πασχίζου νὰ θαλέψουνε τὸ νοῦ μου πάλι!
Πάλι ἕνα θάμμα γίνεται καὶ μὲ γλυτόνει
Ἄπ' τοῦ καύμοῦ τῆ φοβερῆ ἀνεμοζάλη!
Πάλι μὲ μᾶτια σφαλικά καὶ τρομασμένα,
Θενὰ κλεισθῶ μὲς τῆς καρδιᾶς αὐτῆς τὰ βᾶθη
Θενὰ τὴν κάμω σπιτικό στὰ μαῦρα ξένα,
Καὶ θενὰ τραγοῦδ' παλιῆς χαρῆς καὶ πάθη.
Κι' ὅποιοι περὶ αἱ, καὶ ἴπονη καρδιὰ τὴν παίρνει
Δὲν ξέρει τί καλοτυχία καὶ τί γαλήνη
Ἢ ἀγάπη στὴ φοροτὸν' αὐτὴ ἀπάνω φέρνει,
Τὶ λάδι πᾶς τὰ κύματα σωτήσιον χύνει.
Κι' ἄρχίζω πάλι, ἀγάπη μου, νὰ σοῦ τὸ λέγω,
Πῶς ζῶ καὶ χαίρομαι γὰ σέ, γιὰ σέ σὰν κλαίγω.

2

Πόδες καρδιῆς γεράσανε καὶ μαροθῆκαν,
Κ' ἐγὼ σὰν τὸ ζουμποῦλι ἀνθῶ μέσα στὰ χιόνια!
Πόδες ἀγάπης σὰν αὐγῆς ὄροσιᾷ χαθῆκαν,
Κ' ἡ ἀγάπη τούτη μᾶς ζωῆς ὄροσιζει χροῖα!
Ἄπ' οὐρανόβροχτο βουνὸ μιά βροῦση τρέχει,
Σ' ἕνα λειβάδι ἀθάνατο, χλωρὸ λειβάδι,
Ποῦ ὅποιος πιῆ σταλαγματιὰ, τὴ χάρι ἔχει
Νὰ ζῆ μὴ μὲρ' ἀτέλειωτη καὶ δίχως βροῦδι.
Κι' ὁ ἥλιος, ποῦ ὅ,τι λουλούδα γεννᾷ ἢ φύσῃ,
Αὐτὸς τ' ἀνοίγει, καὶ σιγὰ μᾶς τὸ μαρναίνει,
Τὰ λουλούδα ποῦ πίνουσε σ' αὐτὴ τὴ βροῦση.
Μὲ τὲς πυρὸς ἀχτίδες του δὲν τὰ ξηραίνει.
Ἐκεῖ γλυκοποτίσθηκε καὶ ἡ καρδιὰ σου,
Πῶχει λαμπρὸ παλάτι της τὴν ὠμορφιά σου.